בס״ד

אהרן הכהן, מנהיגות של כהונה

הרב אלי בלום
ראש כולל לשעבר בקליבלנד (תשנ"ח-תש"ס)
ביום רב בית כנסת המרכזי נו"ש חיפה, אב"ד לדיני ממונות "ארץ חמדה" חיפה

פרשת תצוה נתיחדה ברובה לעניין בגדי הכהונה והליך משיחת הכהנים וקידושם לקראת עבודתם.
במהלך הדיון על בגדי הכהן הגדול נכתב:
וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לִבּוֹ** בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזִכָּרֹן לִפְנֵי יְקֹוָק תָּמִיד:
וְנָתַתָּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתֻּמִּים וְהָיוּ עַל לֵב אַהֲרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי יְקֹוָק וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת **מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבּוֹ** לִפְנֵי יְקֹוָק תָּמִיד: [שמות כח, כט-ל][1]
שמות בני ישראל נישאים על ליבו של אהרון בבואו לפני ה'. הכהן הגדול מגיע לפני ה' כנציגם האותנטי של ישראל ואין דרך אחרת להגיע כך אלא אם שמות בני ישראל נישאים על ליבו ובתוכו. בכך גם באה לידי ביטוי מנהיגותו.
אהרון ומשה הנהיגו יחדיו את עם ישראל וכל אחד בתכונותיו המיוחדות תרמו לשלמותה של מנהיגות זו.
אהרון, כידוע על פי דברי הלל הזקן, היה "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"
הצמיחה שלו כמנהיג נבעה מהקשר המיוחד שהיה לו עם העם, הוא סבל עם העם בשעבודו ,וידע כנראה לחזקו ולנחמו בשעותיו הקשות. ולכן ככהן גדול הוא אכן זכה והביא עמו לפני ולפנים את מהותה של כנסת ישראל. כשאהרון הולך לבית עולמו, נאמר "ויבכו אותו כל בית ישראל" - דבר שלא נאמר במשה - ומלמד על גודל האהבה והקשר שהעם חש כלפי אהרון.

לעומתו, משה רבנו, קורץ מחומר אחר של מנהיגות - מנהיגות ששואבת את כוחה מהיותו אישיות מיוחדת ונעלה המסוגלת לרומם את העם למעלה, מבלי להתחשב בקטנות האמונה שאחזה לפעמים בעם וחרף כל הקשיים. דבר שבא לידי ביטוי הן בהכשרתו של משה למנהיגות והן בדרך שבה הנהיג את העם ובה התנהג גם בחייו האישיים.
משה לא צמח עם העם אלא גדל בארמונו של פרעה, הוא לא סבל עם העם בפועל בשעבוד מצרים, הוא פורש מן האשה, הוא עלה להר סיני לארבעים יום ולילה ללא לחם וללא מים שלוש פעמים, ודיבר עם הקב"ה - "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות".
הכח המיוחד הזה, שהיה באהרון, להיות מרומם ומקודש - מחד, אך מחובר ונטוע עמוק בתוך עמו – מאידך, היה היסוד לבניית מעמד הכהונה בעם ישראל.
הכהנים שמשו בתפקיד כפול, הם היו שלוחי רחמנא [כמסקנת הגמרא קידושין כג:] אך יחד עם זאת בחיבור שהיה להם עם העם הם היו - דה פקטו - גם שלוחי דידן.
מתחילה הייתה העבודה אמורה להיות בבכורות מקרב העם, כלומר נציג מכל משפחה. יסוד זה אמור לבוא לידי ביטוי גם בהתנהלות הכהנים והלוויים.
על רקע הנאמר, ניתן לפרש ביתר בהירות את הביקורת האלוקית הקשה על מעשי בניו של עלי הכהן בתחילת ספר שמואל שנוגעת בחומרת המעשה אך גם בשורשו הרעיוני.
בני עלי התנהלו בחוסר רגישות קיצוני ובוטה ביחס למקריבי הקרבנות ובמיוחד לנשים שבאו להקריב את קיניהן לאחר הלידה, ועל כך נענשו . אך שורש התנהגותם אולי מונח בתפיסה הרוחנית שהייתה שלטת בבית עלי.
תגובתו של עלי הכהן לבשורה המרה על המכה הקשה שהוכו ישראל בקרב מול פלישתים מלמדת היטב על סדר העדיפויות שהיה בבית עלי:
וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־עֵלִי אָנֹכִי הַבָּא מִן־הַמַּעֲרָכָה וַאֲנִי מִן־הַמַּעֲרָכָה נַסְתִּי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר מֶה־הָיָה הַדָּבָר בְּנִי:
וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר וַיֹּאמֶר גַּם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְּדוֹלָה הָיְתָה בָעָם וְגַם־שְׁנֵי בָנֶיךָ מֵתוּ חָפְנִי וּפִינְחָס וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה: פ
וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל־הַכִּסֵּא אָחֹרַנִּית בְּעַד יַד הַשַּׁעַר וַתִּשָּׁבֶר מִפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי־זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד וְהוּא שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה: [שמואל א,ד]

לא ההפסד במערכה, לא נפילת רבים מבני עמו ואף לא נפילת שני בניו מצליחים לזעזע אותו כפי שמזעזעת אותו הבשורה על נפילת הארון בשבי.
עלי ראה עצמו בהחלט כשלוחי רחמנא אך כנראה שלא הצליח למלא את הייעוד של שלוחי דידן.
לכן אולי אומר אביי [ר"ה יח .] שעוון בית עלי אמנם לא יתכפר בזבח ומנחה כלשון הפסוק, אך יתכפר **בתורה ובגמילות חסדים.**
שנזכה להיות שלוחי רחמנא ושלוחי דידן, נרבה אהבת ישראל ושכל מעשינו יהיו לשם שמים.

---

[1] פסוק דומה נכתב ביחס לאבני השוהם אותם נשא אהרון על כתפיו:
וְשַׂמְתָּ אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כִּתְפֹת הָאֵפֹד אַבְנֵי זִכָּרֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יְדֹוָד עַל שְׁתֵּי כְתֵפָיו לְזִכָּרֹן:
[שמות כח,יב]

לתגובות: eyblum@gmail.com